

Kadeh kadeh desenlerde, bir dostluğun sofrasında

Mengü Ertel koleksiyonundaki Cihat Burak desenleri, Esmâ ve Murat Ertel'in sanat yönetmenliğinde düzenlenen Dostun Çekmece'sinden sergisinde. Kavram ve içeriğini Esmâ Ertel'in ortaya koyduğu Bozlu Art Project'teki sergi, her bir imgenin kadeh tokuşukluğu yaşattığı, ibretlik, keyifli, vefakâr bir uğultu saçıyor.

İstanbul Şişli'deki Bozlu Art Project, 19 Mayıs Mahallesi Dr. Şevket Bey Sokak No: 5'teki tarihî Mongeri Binası'nda yer alıyor. Cumhuriyet dönemi İtalyan asıllı mimarı Giulio Mongeri'nin 1920'li yıllarda inşa ettiği eklektik tarzdaki binaya gittiniz mi? 2013'ten günümüze, türlü modern ve güncel sanat faaliyetine ev sahipliği yapan kurum bugün, etrafındaki gri, kara, mavi, cam pelerinli bilumum gulyabanî betonarme ve çelik 'gofret' arasında sessizce, bahçesinin de teskiniyle, kendi hafızasıyla dinleniyor.

Bina bir bakıma da, kendi kendinin bire bir ölçekte bir maketine, bir zaman makinesine dönüşmüş. İnsan böyle bir yapıyla köşeyi dönüp de gözlerini ovuştura ovuştura karşılaşıncâ, bahçesinden içine girer ayak aklına ilk gelen şeyler, 'Acaba zemini her anlamda tekinsiz şu şehir-i İstanbul'a daha ne kadar dayanabilir?' ve 'Buradan, tıpkı arkeolojik bir transfer operasyonunda olduğu gibi başka bir yere taşınarak da bir biçimde korunabilir mi?' gibi sorular oluyor. Ama bu gerçek üstü durumun müsebbibi, ne mimar, ne yapının kendisi elbet. Bu olsa olsa, sosyal ve mimarî bir bunama yaşayan İstanbul'u bugüne getirenlerin ayıbı. Bu sebeple binaya sahip çıkan kuruma emeği geçen herkese, başta, koleksiyoner Dr. Şükrü Bozluoçay nezdinde defalarca teşekkür etmek gerekiyor.

Hatırlanacağı gibi ikinci dereceden tarihî eser olarak nitelenen ve Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'na dahil görülen yapı, 1925'te dönemin nüfuzlu armatörü Ruşen Sadıkoğlu'nca yaptırılarak 1948'e değin kullanılmıştı. Nitekim bu uzun girizgâhı da boşuna yapmış değilim. Bozlu Art Project, yayınlarının ilkinin Özlem İnay Erten imzasıyla, Mongeri'ye 'Şişli'de Bir Konak ve Mimar Giulio Mongeri' olarak ayırmış bulunuyor.

İşte, böylesi bir binada bugünlerde sizi, yaz sonuna değin adeta 'zarfın mazrufla çekmece'de pür muhabbetle seviştiği' kimi samimi, mahrem desenler ile, birtakım dertli resimler, imge sarmaşıkları bekliyor. Çıkışında, hani ola ki sizi bu bahar gününe kaçırın anason ve kızartma kokusuna da yenilerseniz, kahkahalarını işiteceğiniz iki İstanbul sevdalısı dostun, mimar, seramikçi, edebiyatçı, ressam Cihat Burak (1915-1994) ile, grafik tasarıma kazandırdığı sınır ve tahayyül ötesi sanat anlayışıyla yüklü, üstat Mengü Ertel'in (1931-2000) vefalı birikimi bu.

Cafe Manzarası, kâğıt üzerine mürekkep 21 x 27 cm.

“Dostun Çekmecesinden: Mengü Ertel Koleksiyonu’ndan Cihat Burak Eserleri” adlı proje, 31 Ağustos’a değin pazar günleri hariç 10:00 ve 18:00 saatleri arasında Bozlu Art Project’te görülebiliyor. Sergi, Esmâ ve Murat Ertel’in sanat yönetmeni olarak emek verip, Oğuz Erten’in kalemiyle zenginleştirdiği, Esmâ Ertel’in kapak tasarımını Burak’a ait ‘Olmak ya da Olmamak’ deseniyle üstlendiği, Mengü ve Ülfet Ertel’e ithaf olunan arşivsel değerde bir yayımla taçlanıyor. Nitekim bu, yakın geçmişteki, yine Erten imzalı iki ciltlik Neş’e Erdok yayınıyla da önemli bir sorumluluk dönemecini alınının akı ile aşan kurumun da dokuzuncu yayını. Ve yine kayıt altına almak için belirtelim, Türkiye’deki alternatif, bağımsız müziğin vaktiyle ZeN ve günümüz BaBaZuLa imzalarına verdiği emekle tanıdığımız müzisyen (Osman) Murat Ertel, benim de 1999’da dönemin Dolmabahçe Kültür Merkezi’nde yer verilen ‘Büyülmeler’ sergisi vesilesiyle tanışıp söyleşme onuruna eriştiğim sevgili babası Mengü Bey’in mirasına, alkışlanacak bir duyarlılık ve paylaşımcılık içinde, eşi Esmâ ile sahip çıkmayı bugün de sürdürüyor.

Yetmiş yakın desenden hareketle, sanatçının tuvallerini de çizgileriyle randevulaştıran bu sergi girişinde, danışma masası arkasına kurulmuş ‘Dolmabahçe Kapısı’ desenini selâmladıktan sonra, sizi, Burak’ın ömrünü adeta bir Asmalımescit dost sofrası meze seçkisinin demli lezzetiyle harmanlayan bir fotoğraf, kitap, sergi duyurusu ve kişisel anı harmanı karşılıyor.

Yine, içilmeden küllükte birikmiş sigaraların efkârla anlattığı gibi pek çok arşivsel kelimesiyle, Burak'ın edebî hafızasına da sahip çıkıyor Bozlu Art Project'teki sergi ile kitap. Yazar, mimar ve sanatçının türlü tarih ve yayınevlerinde okunan 'Zenci Kalınız!', 'Yakutfler' ve 'Cardonlar' gibi kitaplarından alıntılar, izlediğiniz desenlere karışıyor.

İşte bu yüzden serginin, Türkiye Cumhuriyeti mimarlığına büyük izler bırakan Mongeri'nin adını taşıyan bu bin 548 metrekarelik kâğır yapıda açılmış olması, yapıtlarında ulus, millet ve coğrafyayı gerek sosyal-canlı, gerekse kamusal-cansız emarelere dayalı, kara mizahî ama bir biçimde 'sonuna kadar doğru', çünkü kişisel, 'harbi' gözlemciliğiyle mesele edinmiş Burak'ın kimliğine pek yakışıyor. Sergi, siz ne kadar meraklıysanız, kendi kadim gürültüsü ve çakır keyfini size o kadar berrakça, bonkörce işittiriyor.

Kedi, Kâğıt üzerine mürekkep, 14 x 16,5 cm.

Sanat Yönetmeni Esmâ Ertel, Oğuz Erten'in gönül ve akıl doyurucu yoğunluktaki biyografik metniyle de kıymetlenmiş sergi yayınının 'Dostun Çekmecesinden' isimli metninde, bu bünyeyi nasıl göz önüne taşıdıklarını bize şöyle izah ediyor:

"Mengü'nün Cihat için ayırdığı dosyası, dostunun her ziyaretinde açılır ve içine yenileri eklenir. Cihat'ın resim tutkusu, gazete kâğıtları, sigara kartonları, peçeteler, önlü arkalı

formlar üzerinden göze çarpar. Yerel kültürü analiz edip, kalemi ile anılarını anlatır, fırçası ise onları ölümsüzleştirir.

Eserleri, gittiği her yerden, gördüğü güzelliklerden, kaos ve erotizmden, mitolojiden, yaşanan acılardan, sevinçlerden, kadınlardan, hayvanlardan, dostlarından, şehirlerden konuşur.

Bizler ise bugünden özgür, ilham verici, çağdaş, çok yönlü, kurallara ve baskılara aldırmadan yollarında ilerleyen sanat müttefiği iki dostu, hafızalarında kalanları, zihin pencerelerinin açıldığı çok yönlü sanatı destekleyen geçmiş ve an'ın bağlantısı ile geleceğe doğru heyecanla aktarıyoruz.”(s.6)

Sergide bu yönüyle beni en çok etkileyen parçalardan biri, Mengü Ertel'e ithafli bir sanatçı baskısı. Bu soyut dışavurumcu eser, 'Orman' başlığını taşıyan bir kâğıt baskı üzerine yağlı boya çalışma. Yine sergide, gündemin mi, enflasyonun mu, baharın mı etkisi midir bilinmez, sanatçıya ait 'Üç Zeytinli Rakı Sofrası' ve Paris'ten (bugün ağır yaralı) Notre-Dame Katedrali'ni de içeren bir 'bire bir edisyon' baskı ile, başka bir Notre-Dame içerikli cafe manzarası, beni kendine çeken yapıtlardan oluyor. Tabii bunlara 'Orji' ile 'Adem ile Havva'yı eklemesem, daha da ayıp oluyor.

Adem ile Havva, Kâğıt üzeri mürekkep, 14,5 x 20,5 cm.

Sözün adeta 'bittiği' bu kısmında Burak'ın 1975'te yaşadığı bir tahrip vakasını anmadan da yapamayacağım. Bozlu Art Project Direktörü Oğuz Erten'in metnindeki 'Resim Parçalama ve Yel Değirmenlerine Karşı Savaş' isimli bu bölümü, izninizle şöyle aktarayım:

“Cihat Burak’ın başına gelen en hüznü olaylardan biri de, Paris döneminde yaptığı ve Bayındırlık Bakanlığı’nın satın aldığı ve bakanlıkta asılı duran ‘Notre – Dame Kilisesi’ isimli yapıtının bir kilise resmi oluşu dolayısıyla tahrip edilmesidir. Bu dönemde Millî Selamet Partili bir milletvekilinin Bayındırlık Bakanı olması dolayısıyla bakanlığa alınan bir memur, onun kiliseyi tasvir ettiği gerekçesiyle resmini bıçakla parçalama girişiminde bulunur. Zarar gören resim depoya kaldırıldığı gibi memur da ceza almadan siyasetin gücü ile kurtulur. Tabii, haksızlığa hiç bir zaman dayanamayan Cihat Burak değirmenlere karşı amansız bir savaş başlatır, karşılığında kazanamayacağını bilse bile. Sonuç olarak resmi restore eder ve tekrar elleri ile Bayındırlık Bakanlığı’na teslim eder.”(s.22-24)

Bozlu Art Project’teki sergi, desen ‘konuşkanlığı’nda, her bir imgenin bir kadeh tokuşukluğu yaşattığı kâh ibretlik, kâh keyifli bir uğultu saçıyor. Taviloğlu (Akvaryum ve Kedi, Fıstıkçı İbrahim) ve Dr. Bozluoçay (Hamlet/Olmak ya da Olmamak) koleksiyonlarında yer alan tuval resimlerinin de ‘doğum halleri’ denebilecek, desenleriyle buluşturulduğu etkinlik, sizi meyhane masalarından tekinsiz kedi bakışlarına, horoz dövüşlerinden güvercin gurultularına, oradan Levendler, EOKA’cılar ve Gece Bekçileri’nin cüretkâr şahadetine sevk ediyor. Erotik ve mitolojik imgeleriyle, Paris’le de gönül ve emek bağı olan Burak’ın, ‘Gitanes’ sigara kutularının niçin keyiften tükendiğini ispat eden sergi, ‘Kalyonlar’, ‘Yerler ve Yurtlar’ ve ‘Ölü Doğa’ gibi başlıklarıyla da daha nice izlenimi içinde barındırıyor. Bu vesileyle meraklısına, İstanbul Modern’de 2007’de Levent Çalıköğlü küratörlüğünde açılmış olan Cihat Burak sergisi ve retrospektifini de – yayını ile – anmış olalım.

Fıstıkçı İbrahim, Taviloğlu Koleksiyonu, Tuval üzeri yağlıboya, 1967, 60 x 81 cm.

‘Son söz’ü, sergi yayınından bize seslenen Murat Ertel’e bıraksam, en iyisi:

“...Mengü, kendisi gibi üreten ve yaratan ancak ‘okullu’ olmayan Semiha Berksoy, Erol Akyavaş ve Cihat Burak gibi inandığı sanatçıların kariyerlerinin en başından beri arkasında durmuş, tıpkı kendisinin de yaptığı gibi, çok disiplinli bir bakış açısı ile sanat dallarının sınırlarının zorlanıp açılması yolunda onları desteklemiştir. Yıllar geçtikçe, ne denli haklı ve öngörülü olduğunu algılıyoruz; sanat sınır tanımayan bir titreşim.”

Bilgi:

www.bozluartproject.com

www.menguertel.com